

Roskilde, den 21. oktober 2015

Hørings svar til forslag til Lov om ændring af lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække (Justering af reglerne om kvælstofnormer)

Tak for muligheden for at komme med hørings svar på lovforslaget om ændring af gødskningsloven, Jeres j.nr. 15-0121-000025.

Konklusion

Vi er meget positive ift. mere gødning på de danske marker. Reguleringen bør dog bero på det præceptive ligevægtsprincip, der er angivet i nitratdirektivet, i stedet for det hjemmestrikkede princip om økonomisk optimum. Det er ligeledes helt unødvendigt at lave en indfasningsmodel, der i øvrigt ikke når i mål med tilstrækkeligt med gødning til de danske marker.

Vi er samtidig bekymrede for, at lovforslaget er skrevet på en måde, så der er lagt skinner ud, hvor på gødningsvenlige regler kan rulles tilbage, hvis der i fremtiden skulle opstå et flertal for et modsat synspunkt.

Som minimum bør lovbestemmelsen udformes på en måde, så der ikke er mulighed for at rulle gødningsbegrænsningerne tilbage uden at ændre loven.

Opsummering

Der lægges op til meget begrænsede ændringer i lovens ordlyd. Lovforslagets egentlige formål synes at være et alibi for, at en ny politik kan komme til orde i bemærkningerne. Af bemærkningerne til lovforslaget lægges der op til, at miljø- og fødevarerministeren (herefter ministeren) har til hensigt at afvikle nogle af de unødige gødningsbegrænsninger, der igennem tiderne er sat i vejen for danske landmænd. Lempelserne kommer ikke med selve lovforslaget, men vil senere blive udmøntet af ministeren. Bemærkningerne kan dog også udlægges på en måde, så der er lagt skinner ud, hvor på gødningsvenlige regler kan rulles tilbage, hvis der i fremtiden skulle opstå et flertal for det i fremtiden.

Bæredygtigt Landbrug tager positivt imod fjernelse af unødige gødningsbegrænsninger, når de engang udmøntes. Vi mener dog, at der er flere faglige og juridiske udfordringer i den måde lovforslaget er skruet sammen på.

Der er igennem de seneste 20-30 år skabt et frygtbillede med nitrat i skurkerollen. Det er et fortegnet billede, og nitrat er et naturligt stof, der er en nødvendig del af næringskredsløbet i på markerne og i naturen. Der er langt fra entydig videnskabelig sammenhæng mellem landbrugets udledning af nitrat og vandmiljøets tilstand. Den videnskabelige sammenhæng er så tynd, at det er på tide, at der skiftes grundlæggende spor. Spildevand, overløb fra spildevand, gamle lossepladser og fortidens synder, udleder ukendte, men formentlig store mængder af kendte prioriterede, farlige og miljøfremmede stoffer, urensset og direkte ud i vores fælles vandmiljø, og hertil også fosfor. Vi har vedlagt et notat om de misforståelser, der igennem de sidste mange har præget miljødebatten om kvælstof. Vi ser frem til Jeres refleksioner på notatet, der er en del af dette hørings svar.

De førnævnte stoffer og fænomener har igennem de sidste 20-30 år været fuldstændig i reguleringens blinde vinkel, når der sammenlignes med de voldsomme indgreb som danske landmænd har måtte lægge ryg til. Der er behov for et paradigmeskifte, hvor der fokuseres på de egentlige miljøproblemer.

De sidste mange års indsats bærer præg af, at der er gennemført alt for få målinger. Når der endelig er foretaget målingerne, så er de foretaget på steder, der ikke giver en tilstrækkelig videnskabelig sammenhæng. Her ud over er det ofte helt uklart, hvordan målingerne konkret er foretaget, fordi valg af metode, sted, årstid, osv. er afgørende for at skabe et videnskabeligt set repræsentativt datagrundlag.

Der er med andre ord slet ikke et tilstrækkeligt datagrundlag, data er ikke tilgængelige, og når data er tilgængelige, så mangler der oplysninger i datasættet, så som metode, fejlkilder og meget mere i selve observationen.

Det manglende datagrundlag har ført til, at der i stigende grad laves modeller, fordi det er billigere. Modellerne udtrykker ikke miljøets tilstand, og der er derfor helt grundlæggende behov for målinger.

Bæredygtigt Landbrug ønsker en fokuseret miljøindsats. Vi ønsker at stå på mål for udledningen fra de danske marker og den bedste, billigste og mest fokuserede metode er, at danske landmænd for lov at måle sin udledning, og juridisk set kan støtte ret på måleresultaterne. Det betyder, at alle de mange tiltag, modeller og forudsætninger, der jo alene relaterer til hinanden er overflødige, i det omfang, at danske landmænd kan lægge målinger til grund, og dokumentere, at de overholder beskyttelsesniveauerne, så må det være tilstrækkeligt.

Det skal samtidig understreges, at ministeriet allerede har fastlagt beskyttelsesniveauer for nitrat. Dette fremgår bl.a. af husdyrgodkendelseslovens beskyttelsesniveauer, og der fremgår ligeledes et beskyttelsesniveau for nitrat i EU-retlig forskrifter, og fællesnævneren i EU-forskrifterne er 11,3 mg N/liter. Der er med andre ord ikke nogle praktiske eller for den sags skyld juridiske forhindringer for, at danske landmænd kan måle sin udledning og tillægge måleresultaterne retsvirkning ift. de angivne beskyttelsesniveauer.

En model om frivillige målinger i dansk landbrug kan iværksættes fra i morgen, indtil ministeriet har iværksat et tilstrækkeligt og landsdækkende måleprogram, der som bekendt er et krav særligt efter vandrammedirektivet. Vi foreslår derfor, at der så hurtigt som muligt fremsættes en lov om målinger i dansk landbrug.

Der er på ingen måde en lineær sammenhæng mellem gødningstildelingen og kvælstofudledningen fra danske marker. Massiv undergødskning fører bl.a. til et markant dårlige rodnet i afgrøderne. Dette resulterer bl.a. i, at afgrøderne er markant ringere til at tilbageholde jordens kvælstof. Dette er bl.a. årsagen til, at danske landmænd skal have lov til at gøde efter nitratdirektivets ligevægtsprincip.

Ligevægtsprincippet er et bindende EU-retligt og præceptivt princip, der ikke kan fraviges. Den nuværende regulering bygger på ingen måde på princippet. Den nuværende regulering bygger på et hjemmestrikket princip om økonomisk optimum. Økonomisk optimum er et økonomisk princip, mens ligevægtsprincippet er et biologisk princip. Økonomisk optimum kan pr. definition ikke være en tilstrækkelig implementering af det præceptive ligevægtsprincippet, det skulle så være ved et tilfælde. Men et tilfælde er også pr. definition

en utilstrækkelig implementering. Vi foreslår derfor, at gødningstildeling skal ske ved brug af det pligtige og præceptive ligevægtsprincip.

Den danske kvælstofregulering er ude på et sagligt og fagligt sidespor. Reguleringen er skabt bag skrivebordet, og er så indforstået og uigennemskuelig, at gødningstildelingen reelt styres af danske embedsmænd og modelberegninger.

Dette fører videre til vores juridiske synspunkter. Danske landmænd omsætter for et 3-cifret milliardbeløb, en fuldstændig grundlæggende og afgørende faktor er mængden af gødning generelt og på den enkelte mark. Ændringen i lovbestemmelsens ordlyd er af ren teknisk karakter. Konsekvensen af det foreliggende lovforslag er, at enhver fremtidig minister relativt frit kan justere gødningsnormerne op eller ned efter den til enhver tid siddende ministers forgodtbefindende.

Danske landmænd er ude i et økonomisk stormvejr som ikke er set lige siden 80'ernes massive gældskrise. Der er udfordringer på markerne, hvor der er alt for lidt gødning, dårlig vandløbsvedligeholdelse og skærpede krav ift. nabolande på rigtig mange områder. Kombineret med ringere afsætningsmuligheder og afregningspriser, står danske landmænd foran massive udfordringer, der desværre allerede er ved at blive udlevet.

Lovforslagets bemyndigelse er efter vores vurdering alt for vidtgående og helt uacceptabel ud fra et synspunkt om økonomisk forudsigelighed og retssikkerhed for danske landmænd. Der er behov for at understrege, at den siddende regering vil give mere gødning til danske landmænd. Det skal ikke kun fremgå af lovforslagets bemærkninger. Det skal fremgå direkte af lovbestemmelsens ordlyd.

Vores synspunkt skal ligeledes ses i lyset af, at der i bemærkningerne reelt ikke tages stilling til, hvad EU's miljødirektiver "kan bære", dvs. embedsværket og forskerne løbende kan gå fra den ene fejltagelse til næste med stadig større entusiasme alt imens, at danske landmænd skal betale prisen for de mange eksperimenter, der skabes bag skrivebordene.

Der er ikke plads til at spørge mere med den manglende gødning. Med udgangspunkt i det foreliggende lovforslag, så er det et minimumskrav, at der entydigt i bestemmelsen indsættes en grænse for, hvor meget ministeren kan reducere gødningsnormen for danske landmænd, så en fremtidig regering ikke uden et fornyet mandat fra Folketinget, kan reducere gødningsmængden for danske landmænd. Hvis ikke dette imødekommes, så må der stilles spørgsmål ved om lovforslaget i det hele taget har et meningsindhold, der reelt adskiller sig fra den nuværende retstilstand

I Danmark er der omtrent 170.000 job i og omkring landbruget. Dette tal kunne med vores model stige til 205.000 jobs. Der er behov for, at landbruget kan få lov til at gøde efter ligevægtsprincippet. Gødskning efter ligevægtsprincippet udgør den ægte vækstmotor, der kan igangsættes fra i morgen, uden det vil skade miljøet. Reguleringen skal naturligvis baseres på målinger. Vores model vil levere en vækst på 34 procent, 34 milliarder på betalingsbalancen og dertil 35.000 nye jobs.

Fokus 1, udvaskning og udledning

Regler, lovbemærkninger, rapporter, osv. anvender ordene udvaskning hhv. udledning. Ofte er det uklart om afsenderen er klar over indholdet af det ene hhv. det andet begreb. Nogle gange er det tydeligt, at der skelnes, andre gange anvendes begreberne for de samme fænomener.

Det er muligt, at gødskningsloven ikke er det rette sted at rette generelt op på uklarheden. Dog anvendes begrebet også i lovforslaget, og vi foreslår derfor, at begrebet præciseres, så det er tydeligt, hvad der menes med begrebet.

Lovforslaget:

"... I handlingsplanen vil der endvidere indgå principper for, hvordan gødningsnormerne kan fastsættes, så den samlede årlige udvaskning ikke stiger i forhold til niveauet umiddelbart efter udfasningen af normreduktionen. ..."

Gældende gødningslov:

"... § 1. Loven har til formål at regulere jordbrugets anvendelse af gødning og fastsætte krav om etablering af plantedække og om andre dyrkningsrelaterede tiltag med henblik på at begrænse udvaskningen af kvælstof. ..."

Nitratdirektivet:

"... Dette direktiv har til formål: — at nedbringe vandforurening forårsaget eller fremkaldt af nitrater, der stammer fra landbruget, og

— at forebygge yderligere forurening af denne art. ...

»forurening«: direkte eller indirekte udledning i vandmiljøet af kvælstofforbindelser, der stammer fra landbruget..."

NPO redegørelsen taler om udvaskning (side 49) og VMP1 taler om udledning.

VMP2 taler om udvaskning.

VMP3 taler om udvaskning, men i forordet hævdes det, at udledning er halveret.

Grøn Vækst taler om kvælstofreduktion på 9.000 tons frem mod 2015 (side 2). Det er ikke klart, hvad der præcist menes.

Fokus 2, der skal måles koncentrationer, ikke faktiske mængder.

I lovforslaget beskrives, at de danske forpligtelser i henhold til vandrammedirektiv og habitatdirektiv beror på udledning. Men landbruget er kun ansvarlig for udvaskning. Der er mange flere presfaktorer på vandets vej til recipienten, som landbruget ikke er ansvarlig for.

Det rodzonevand, der forsvinder nedad kan er når vandet når en vis dybde være omfattet af grundvandsdirektivet og senere igen kan vandet være omfattet af drikkevandsdirektivet. Her er forpligtelsen en koncentration på maksimalt 50 mg nitrat/l (ca. 11,3 mg nitrat N/l). Dette fremgår af lovforslaget s. 10:

"... Det er bl.a. en forudsætning for, at en grundvandsforekomst har god tilstand, at indholdet af nitrat i grundvandsforekomsten ikke overstiger 50 mg/liter, jf. vandrammedirektivet og grundvandsdirektivet. Et tilsvarende kvalitetskrav for nitrat i grundvand på 50 mg/l følger af nitratdirektivet og drikkevandsdirektivet. Danmark skal træffe de nødvendige foranstaltninger for, at kvalitetskravet overholdes. ..."

Da der ikke vides noget repræsentativt om tilstanden aktuelt i grundvandet, fordi GRUMO ikke er repræsentativ, vil overholdelse af kvalitetskravet også være tilstrækkeligt til opfyldelse af vandrammedirektivets såkaldte "ikke-forringelsesprincip". Opgaven bliver at etablere repræsentative GRUMO-målinger, der fortæller noget om det samlede danske grundvandstilstand, og ikke kun de udvalgte dele.

Hvad angår vandløbene, er nitratdirektivets mål gældende. Nitratdirektivet fastsætter en grænseværdi for nitrat i alle former for vand. Grænseværdien er de førromtalte 50 mg nitrat/liter, dvs. 11,3 mg N/liter.

Det enkle fremadrettede svar er at gennemføre en regulering baseret på målinger af kvælstofkoncentrationen, for dermed at påvise, at danske landmænd er under grænseværdierne.

At denne grænseværdi gælder for alle typer vand før recipienten, og at den håndhæves, kan man bl.a. se af EU-Kommissionens praksis vedrørende tilladelser til forøget brug af kvælstof.

I 2014 anmodede Holland fx Kommissionen om at få lov at tildele mere husdyrgødning end forudsat i nitratdirektivet. Argumentet fra Hollands side var, at man via målinger kunne påvise, at der var styr på indholdet af nitrat i det hollandske vand.

Til det skrev Kommissionen i sin afgørelse af 16. maj 2014 (C 2014 3103) bl.a. (betragtning 11):

"... Ifølge oplysninger fra de nederlandske myndigheder i forbindelse med den undtagelse, der er indrømmet ved afgørelse 2010/65/EU, har undtagelsen ikke medført nogen forringelse af vandkvaliteten. Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet ... viser, at ca. 88 % af overvågningsstederne i Nederlandene har gennemsnitlige nitratkoncentrationer i grundvandet på under 50 mg/l, og at 79 % af overvågningsstederne har gennemsnitlige nitratkoncentrationer i grundvandet på under 25 mg/l. Overvågningsdataene viser en faldende tendens i grundvandets nitratindhold sammenholdt med den foregående rapporteringsperiode (2004-2007). Hvad angår overfladevand har 98 % af overvågningsstederne gennemsnitlige nitratkoncentrationer på under 50 mg/l, og 92 % af overvågningsstederne gennemsnitlige nitratkoncentrationer på under 25 mg/l. Flertallet af overvågningsstederne for overfladevand viser en stabil eller faldende nitratkoncentration. ..."

Og med bl.a. denne begrundelse, traf Kommissionen denne afgørelse:

"... Nederlandenes anmodning om en undtagelse, der blev forelagt Kommissionen ved brev af 22. januar 2014, og som tager sigte på at tillade årlig tilførsel af en større mængde husdyrgødning til jorden end den mængde, der er fastsat i punkt 2, litra a), i bilag III til direktiv 91/676/EØF (Nitratdirektivet, min tilføjelse), indrømmes på de i denne afgørelse fastlagte betingelser. ..."

Med andre ord: Holland kan påvise, at de både i grundvand og overfladevand holder sig under grænseværdien. Derfor får de lov til at gøde mere end forudsat i direktivet.

Hvordan ser det så ud i Danmark?

Hvis man skal NOVANA-rapporten fra foråret 2015, udgivet af Miljøministeriet, så er vi mere end klar til at gå samme vej som Holland. Et hurtigt kig på de fremlagte illustrationer fra forskerne over kvælstofkoncentrationer gør det himmelråbende klart, at vi for længst i Danmark har opfyldt målene. For

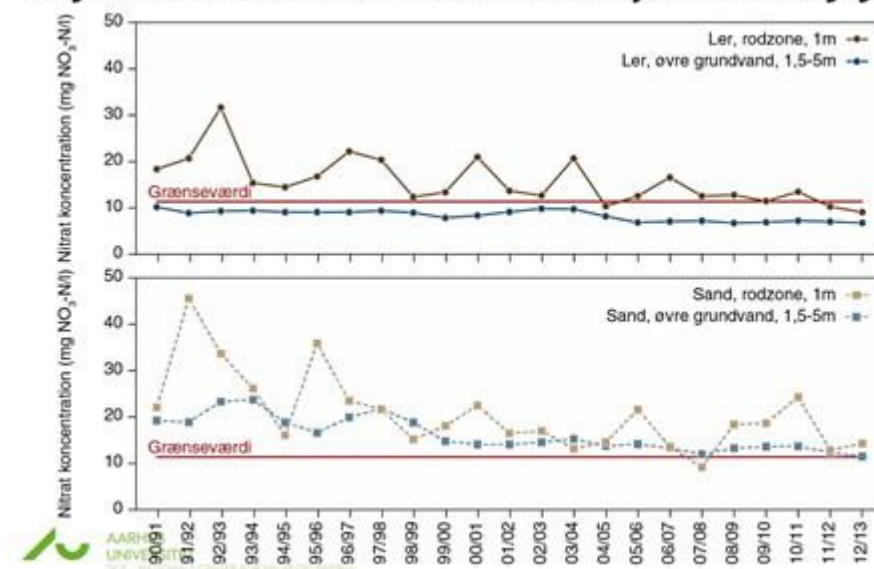
selv om der er tale om modelberegninger, så ligger de så langt eller så klart under grænseværdierne, at selv modellerne ikke kan tage så meget fejl.

Selvsagt er virkeligheden det mest retvisende, og konkrete målinger af tilstanden er det eneste rigtige, som i øvrigt formentlig vil dokumentere, at vi ligger endnu længere under grænseværdien. Men nu beregner selv modellerne sig altså frem til, at der ikke er et problem. Og nok så væsentligt: Det anerkendes, at der er en grænseværdi, som er indtegnet med rød linje, ud for 11,3 mg nitrat/liter.

Selvom de nedenstående tal derfor skal tages med forbehold, fordi de er modelberegnet, så kan heller ikke de længere bruges som argument for at fastholde danske landmænd i reguleringsskruetvinge.

Kvælstofkoncentrationen i drænvand og i det øvre grundvand er under grænseværdien, og tendensen har været faldende frem til årtusindskiftet, herefter har den været stabilt lav.

Signifikant reduktion i nitrat konc. i jordvand og grundvand

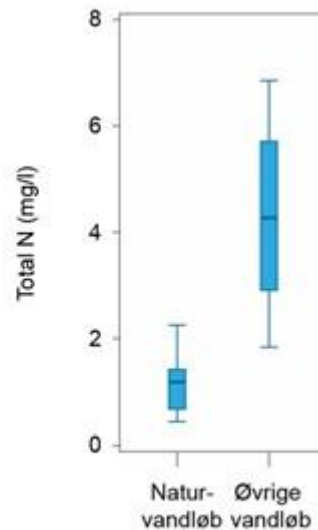

Det skal lige bemærkes, at der er en konkret årsag til, at der på sandjord kun lige akkurat er målopfyldelse. Det skyldes en nærmest bevidst uhensigtsmæssig dyrkning på de konkrete modelarealer ift. nitratudvaskning.

Vandløb er og har i hele perioden været under grænseværdien, og har i øvrigt faldende tendens. Dette bekræftes af målingerne fra dambrugene.

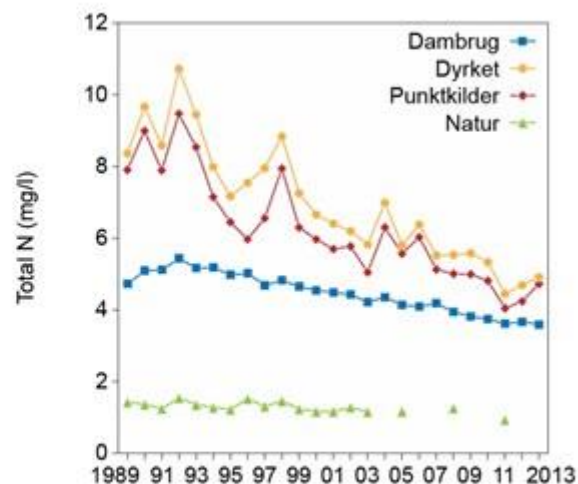
Koncentrationer af kvælstof i vandløb 2013

Koncentrationen af kvælstof i vandløb, som ligger i dyrkede oplande eller modtager udledninger fra punktkilder, var i 2013 gennemsnitligt omkring 4 gange så høj som baggrundsniveauet målt i naturvandløb

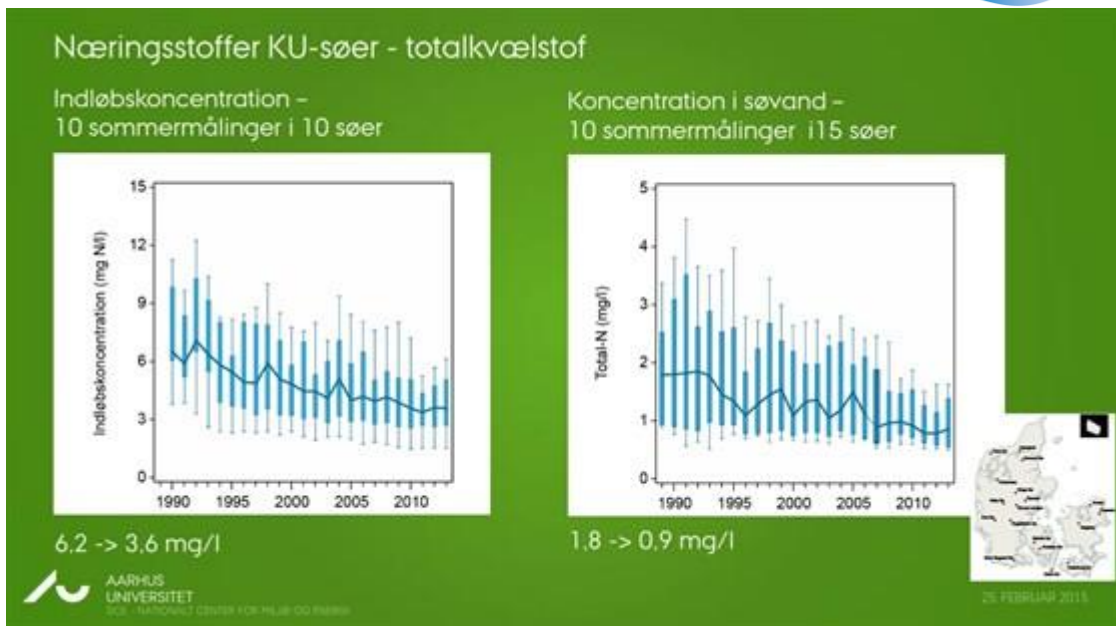

Udvikling i kvælstofkoncentrationer

- Tydeligt og statistisk signifikant fald i koncentration undtagen i naturvandløbene.
  - Punktkilde -50%
  - Dyrket -48%
  - Dambrug -34%

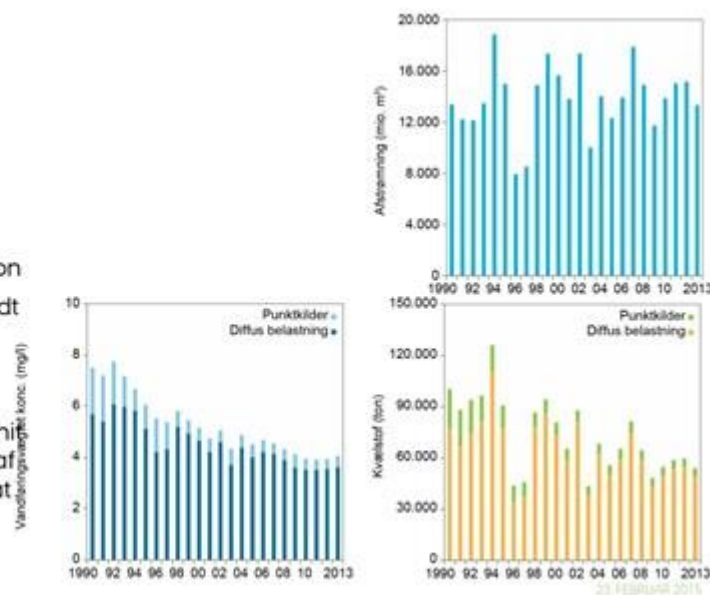
I de danske søer er og har vi hele tiden været under grænseværdien, og tendensen er faldende. Lige nu er koncentrationen i indløbsvandet 3,6 mg/liter.

I de marine områder er vi nede på ca. 4 mg/liter, og dermed under grænseværdien, hvad vi i øvrigt altid har været i nyere tid, for som teksten oplyser, er der sket et fald fra ca. 8 mg/liter til nuværende 4 mg/liter siden 1990'erne. Her skal dog bemærkes, at vandrammedirektivets mål om 'god tilstand' afløser de mere konkrete mål.

Udviklingen i kvælstofafstrømning

- Store udsving fra år til år i både vandafstrømning og kvælstofafstrømning.
- Vandføringsvægtet koncentration reducerer betydning af år-til-år variation
- I 2013 blev der i alt tilført godt 54.000 ton N til havområderne omkring Danmark.
- Koncentrationen i gennemsnit faldet fra 7-8 mg/l i starten af 1990'erne til i de senere år at være omkring 4 mg/l

Kvælstofudvalgets arbejde kan ikke bruges

Kvælstofudvalgets arbejde, som man afventer resultatet af forud for lovgivning, vedrører udledning, og kan selvsagt ikke bruges til at begrunde et mål for udvaskning.

Det tværministerielle kvælstofudvalgs kommissorium:

"... Gruppen skal fokusere på indsatsen for at reducere udledningen af næringsstoffer med særligt fokus på kvælstof. Afsættet for arbejdet er det eksisterende faglige grundlag, herunder baselinerapporter, aktuelle vurderinger af bruttoindsatsbehov samt beregninger af de faktiske udledninger af kvælstof. ..."

Der regnes således i dette arbejde "baglæns" ud fra teorierne om, hvor mange tons kvælstof, der er i havet. Den mængde, der ikke passer andre steder i modellen, placeres som udvaskning. Men den stemmer ikke med den målte virkelighed.

Samtidig ved vi fra danske universitetsforsøg, at den reelle målte udvaskning er langt mindre end beregnet. Bl.a. Jammerbugt Kommune har taget konsekvensen og vil meddele miljøgodkendelse i en husdyrbrugssag på baggrund af målinger i stedet for efter modelberegninger.

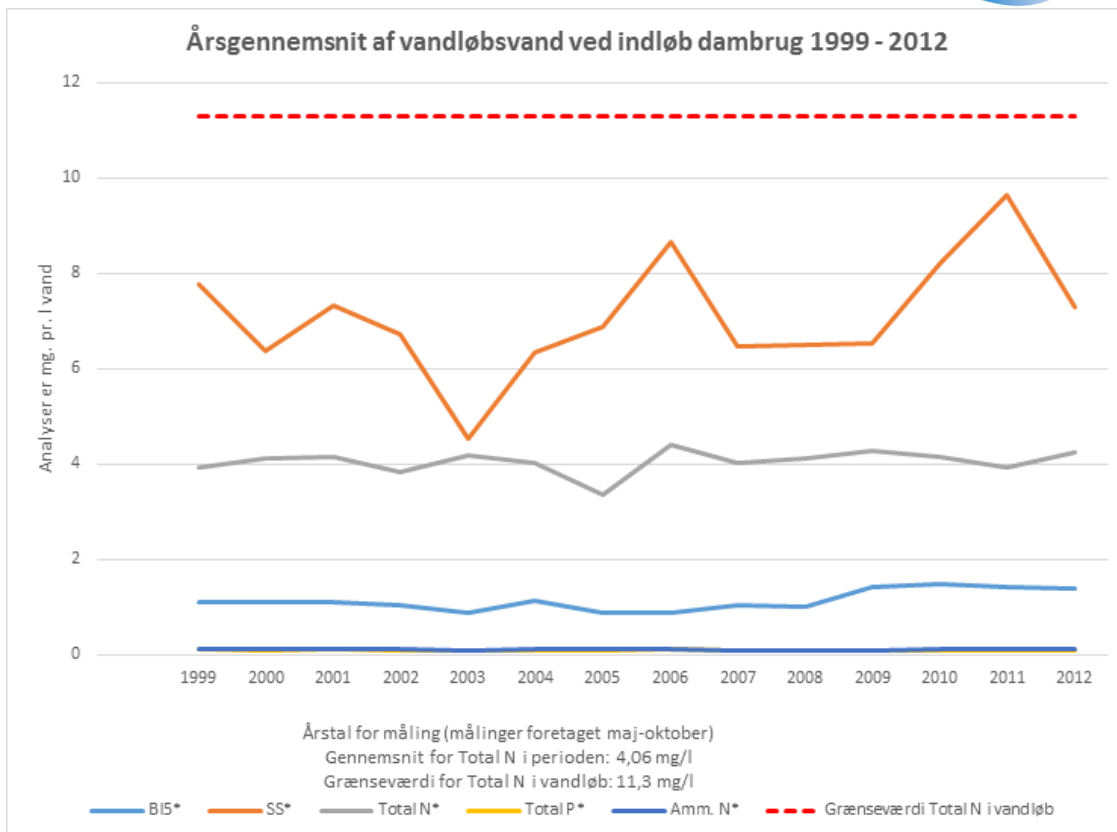
Aarhus Universitet har i en periode foretaget målinger af drænvand i kommunen. På stedet angiver modelberegningerne en gennemsnitsudvaskning på bedriften på 63,3 kilo N (kvælstof) per hektar per år. Til sammenligning viser målingerne en gennemsnitsudvaskning på 10,36 kilo N per hektar per år. Med andre ord giver modelberegningerne altså et helt misvisende billede og demonstrerer, hvor farligt og fejlagtigt det er at knytte retsvirkninger til modeller.

Fokus 3, målinger de rigtige steder

Der skal måles de rigtige steder og muligheden for at måle på bedriftsniveau, altså ved drænudløb i bedriftens "afsluttende" vandløbsstrækning er mulig og statsligt anerkendt siden 1990 hos dambrug.

Ved dambrug udtages objektive døgnprøver ved en prøvestation. Det akkrediterede/autoriserede laboratorium opstiller apparatet, som i 24 timer automatisk suger en lille vandmængde op i en plasticbeholder i intervaller på et antal minutter. Efter 24 timer afhenter laboratoriet apparatet og foranlediger undersøgelse af døgnprøven. Resultatet sendes i løbet af få dage til myndighederne og dambrugeren.

Dette har været tilfældet for alle dambrug siden 1990, altså ca. 25 år. Alle prøveresultater ligger fra 1990 hos Miljøstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen og i dag Naturstyrelsen.

Gennemsnit for Total N i perioden: 4,06 mg/l Grænseværdi for Total N i vandløb: 11,3 mg/l

I forbindelse med at dambrugerne blev reguleret efter dambrugsbekendtgørelsen i 1989, har Erhvervet systematisk indsamlet data fra dambrugernes egenkontrol. I forbindelse med den pålagte egenkontrol er der analyseret for organisk stof (Bi5), suspenderet stof (SS) Kvælstof (N) Ammonium N (AN) og Fosfor (P) samt målt temperatur og iltindholdet i indløbsvandet.

Analyserne er udført i sommerhalvåret i perioden maj – oktober. Derudover er der oplyst vand- og foderforbrug i det pågældende analysedøgn. Allerede i 1991 viste prøverne, at dambrugserhvervet mere end overholdt kravene til erhvervet i VMP 1, hvilket tilsyneladende ikke passede ind i Miljøministeriets egen virkelighedsopfattelse. Muligvis derfor blev disse resultater gemt af vejen for politikere og offentlighed.

Prøverne er repræsentative for alle jyske vandløb, hvor der ligger dambrug. Kendte resultater gennem de sidste mange år, viser, at landbruget, så godt som ikke har noget problem med N eller for den sags skyld andre stoffer.

Danske myndigheder, Naturstyrelsen, har derimod et problem. De har undladt at tage prøver af miljøfremmede stoffer mv.

Der bør fremadrettet også tages prøver af miljøfremmede stoffer sammen med kvælstof og fosfor.

Forslag til tilføjelse til lovforslaget

Det foreslås, at lovforslaget fastlægges i overensstemmelse med nitratdirektivet, og dets præceptive krav om brug af ligevægtsprincippet. Vi anmoder derfor om, at nedenstående bliver en del af lovforslaget og dets bemærkninger:

”Med lovforslaget forudsættes, at miljø- og fødevareministeren i vandområdeplanerne fastlægger en tærskelværdi for nitrat-N koncentrationen i alle målsatte vandløb. Tærskelværdien der gælder for alle målsatte vandløb fastlægges i overensstemmelse med EU's nitratdirektiv til 11,3 mg nitrat-N/liter.

Hensigten med at benytte tærskelværdien i nitratdirektivet er at undgå overimplementering af bestemmelserne i EU-direktivet.

Med henblik på at sikre, at tærskelværdien på de 11,3 mg nitrat-N bliver overholdt i vandløbene oprettes på miljø- og fødevareministerens foranledning det antal fastliggende målestationer, der anses for at være nødvendige i de pågældende vandløb. Resultaterne fra målestationerne indgår i det nationale overvågningsprogram (NOVANA). Målestationerne måler ud over kvælstof og fosfor også miljøfremmede stoffer.

Målestationerne bliver placeret i vandløbene så analyseresultaterne i videst muligt omfang giver repræsentative oplysninger om nitrat-N koncentrationen i vand, der tilføres vandløbene fra landbrugsarealet i oplandet til målestationen i det pågældende vandløb. Retningslinjer for driften og vedligeholdelsen af målestationerne samt for prøvetagningen og de kemiske analyser fastlægges af miljø og fødevareministeren.

Koncentrationen af nitrat-N i vandløbene fastlægges på grundlag af vandprøver, der analyseres på et autoriseret laboratorium.

I de tilfælde, hvor nitrat-N analyserne i 2 på hinanden følgende år viser, at tærskelværdien på de 11,3 mg nitrat-N/liter er overskredet iværksættes der i oplandet til målestationen i vandløbet en nærmere undersøgelse med henblik på at finde årsagen og kilden til, at tærskelværdien er overskredet i vandløbet. Miljø- og Fødevareministeren bemyndiges til i samarbejde med kommunen at lade NaturErhvervstyrelsen forestå denne undersøgelse, fx ved mobile måleenheder på samme vis som bruges i kontrollen af dambrug.

Såfremt det konstateres, at overskridelsen af tærskelværdien ikke er begrundet i naturbetingede årsager, men at et eller flere landbrug er kilde og årsag til, at landbrugsbidraget er årsag til, at tærskelværdien i vandløbet er overskredet, vil de pågældende landbrug blive pålagt foranstaltninger, der bringer nitrat-N koncentrationen i vand fra de pågældende landbrugs landbrugsarealer i overensstemmelse med nitratdirektivets tærskelværdi på de 11.3 mg nitrat-N/liter målt i vandløbet.

Miljø- og fødevareministeren bemyndiges til at fastlægge retningslinjer, der betyder, at de kommunale forvaltninger ved miljøgodkendelse af husdyrbrugene i kommunen kan anvende konkrete måleresultater som grundlag frem for modelberegnete kvælstoftab.

Miljø- og fødevareministeren fastlægger de administrative retningslinjer for etableringen og driften af målestationerne samt for kontrollen af bestemmelserne.

I det omfang landbrugene er pålagt dyrknings- og driftsmæssige foranstaltninger, der anses for unødvendige til sikring af, at tærskelværdien på de 11,3 mg nitrat-N/liter kan overholdes i de målsatte vandløb som helhed, vil disse foranstaltninger blive ophævet. I den forbindelse tilstræbes at fastlægge gødningsnormer i overensstemmelse med bestemmelserne i EU's nitratdirektiv (ligevægtsprincippet) samt de tilsvarende direktivfastlagte harmonibestemmelser for husdyrbedrifterne.

I det omfang den fastlagte tærskelværdi på de 11,3 mg nitrat-N/liter i vandløbene anses for ikke at være tilstrækkelig til, at der i medfør af vandrammedirektivet kan sikres "god tilstand" i marine vandområder og i søer, vil der for disse områder blive taget skridt til at fastlægge supplerende ikke landbrugsrelaterede indsatskrav med en dokumenteret effekt".

Fokus 4, gødning efter ligevægtsprincippet

Lovforslaget:

"... En del af indholdet i handlingsplanen er fastlagt direkte i direktivet i form af bestemmelser, der skal gennemføres i alle medlemsstater. Som eksempel kan nævnes, at nitrathandlingsplanen ifølge bilag III, 1, 3, ii, skal indeholde bestemmelser om en begrænsning af tilførsel af gødning til jorden, som sikrer en kvælstofbalance, hvor den samlede kvælstoftilførsel fra jord og gødsning skal modsvare afgrødens forventede kvælstofbehov (ligevægtsprincippet). ..."

Hvordan kan ministeriet juridisk fastholde økonomisk optimum, når embedsværket fremfører, at EU-retten forlanger, at ligevægtsprincippet anvendes af alle medlemsstater?

Flere juridiske eksperter har også fastslået, at der gælder ligevægtsprincip.

Dr. jur. Helle Tegner Anker formulerer følgende i en artikel:

"... I EU's nitratdirektiv findes ganske specifikke krav, som skal gennemføres i national lovgivning. Det gælder blandt andet det såkaldte ligevægtskrav, hvor der skal fastsættes regler, som begrænser tilførslen af gødning til de enkelte arealer baseret på ligevægt mellem afgrødens forventede kvælstofbehov og kvælstoftilførslen til afgrøden. ..."

Endvidere har prof. dr. jur. Peter Pagh konkluderet, at de danske nuværende regler og økonomisk optimum ikke stemmer overens med ligevægtsprincippet. Se link til artikel, hvor der er i artiklen er link til Peter Pagh's notat i PDF-format¹.

Peter Pagh har forholdt sig til den af BL anlagte retssag vedrørende nitratdirektivet, og skriver bl.a.:

"... Såfremt landsretten hermed har ment, at det økonomiske optimum for gødningstilførsel er tilstrækkeligt til at opfylde nitratdirektivet, er det efter min opfattelse tale om en væsentlig misforståelse, da det må afvises, at det økonomiske optimum modsvarer direktivets ligevægtsprincip. ..."

Fokus 5, ingen saglig begrundelse for faseopdeling af normreduktionen.

Veldokumenterede svenske forsøg viser, at tildeling af gødning efter ligevægt ikke medfører øget udvaskning. Det ved vi fra konceptet "Greppa Näringen", www.greppa.nu.

¹ <http://baeredygtigtlandbrug.dk/nyheder/2015/09/notatet/>

"Greppa Näringen" kan oversættes i retningen af "Grib næringsstofferne". Greppa Näringen tilbyder gratis rådgivning, som både landmænd og miljøet har fordel af. Målet er at reducere emissionen af klimagasser, mindske overgødskning og at sikre anvendelsen af planteværn. Greppa Näringen drives i samarbejde med Jordbruksverket, LRF, de lokale myndigheder samt et stort antal virksomheder i landbrugsbranchen.

Projektet har igennem 13 år bevist, at der ikke sker en øget udvaskning af næringsstoffer til vandmiljøet, ved at tildele planterne gødning efter planternes og jordens ydeevne.

Tværtimod viser resultaterne af 13 års forskning lavet med baggrund i cirka 50.000 gårdbesøg i årene 2000 til 2013, at man med gødningsmængder tilpasset planternes behov opnår en mindre belastning af miljøet, end hvis man, som tilfældet er i Danmark, begrænser tilførslen med gødning.

I en rapport fra september 2015 konkluderer Greppa Näringen, at man ved hjælp af en række nøgletal for jordens frugtbarhed og potentiale kan optimere gødsningen og dermed bidrage til at sænke omkostningerne, øge lønsomheden og mindske tabet af næringsstoffer til miljøet, og med en massiv forskningsdatabase i ryggen skriver Greppa Näringen den 22. september, at tiltagene gavner miljøet.

Helt konkret fokuserer man i Sverige mest på forbruget og udledning af fosfor i landbruget, og her har den målrettede indsats betydet, at overskuddet af fosfor ifølge Greppa Näringen, er blevet halveret samtidig med at udbytterne på markerne er steget. Ifølge rapporten har planteavlerne i projektet i gennemsnit formindsket udvaskningen med kvælstof med 17 procent, svineproducenterne med 13 procent og kvægbesætningerne med 6 procent. Når det kommer til fosforudledningen, er resultatet af den målrettede indsats meget mærkbare, og fosforoverskuddet på de tre typer gårde har været et fald på 4 kg pr. hektar hos planteavlerne, 6,7 kg hos svineproducenterne og 2 kg pr hektar hos kvægbesætningerne, hvilket ifølge Greppa Näringens resultater samlet betyder ca. en halvering af den udledte mængde fosfor.

Beregninger og afstemninger af resultater gennemføres løbende på en række landbrug tilknyttet projektet. Det sker via en række vækst-nærings-balancer. I rapporten tages der direkte udgangspunkt i 2.850 svenske konventionelle gårde, hvor der har været rådgivning mindst fire gange på mindst to parametre.

Samtidig ved vi fra danske universitetsforsøg, at den reelle målte udvaskning er langt mindre end beregnet. Bl.a. Jammerbugt Kommune har taget konsekvensen og har tildelt husdyrtilladelser efter målinger i stedet for efter modelberegninger.

Aarhus Universitet har i en periode foretaget målinger af drænvand i kommunen. På stedet angiver modelberegningerne en gennemsnitsudvaskning på bedriften på 63,3 kilo N (kvælstof) per hektar per år. Til sammenligning viser målingerne en gennemsnitsudvaskning på 10,36 kilo N per hektar per år. Med andre ord giver modelberegningerne altså et helt misvisende billede og demonstrerer, hvor farligt og fejlagtigt det er at knytte retsvirkninger til modeller.

Konkrete bemærkninger

Her ud over har vi følgende konkrete bemærkninger til lovudkastet.

Af lovforslagets indledning fremgår det:

"Reducerede kvælstofnormer indgår i opfyldelsen af målsætningerne i en række af natur- og miljødirektiverne, særligt nitratdirektivet og vandrammedirektivet. Grundlaget for den danske vandindsats er under revision. I forbindelse med vandområdeplanerne for 2016-2021 vil der blive taget stilling til kompenserende foranstaltninger, nødvendiggjort af ophævelse af reducerede normer."

Det er ikke korrekt, at *"reducerede kvælstofnormer indgår i opfyldelsen af målsætningerne i en række af natur- og miljødirektiverne, særligt nitratdirektivet og vandrammedirektivet"*. De reducerede normer bygger derimod på danske miljømyndigheders misfortolkning af nævnte direktiver. Nitratdirektivet angiver en grænse på 11,3 mg NO₃-N/liter, som ikke giver problemer, hvis grundvandsmålingerne gennemføres korrekt.

Vandrammedirektivet angiver i øvrigt ikke noget om kvælstof.

Nederst side 6, fremgår det bl.a.:

"[...]Det er en forudsætning for udfasning af kvælstofnormerne inden for rammerne af bemyndigelsen, at tilførsel af den ekstra mængde kvælstof holdes inden for Danmarks EU- retlige forpligtelser i forhold til miljø, natur, overfladevand og grundvand.[...]"

Det er helt uklart, hvad der menes med denne formulering. Det er en generel forpligtelse, uanset udfasning eller ej, at Danmark overholder sine *"EU-retlige forpligtelser i forhold til miljø, natur, overfladevand og grundvand"*. Sætningen er derfor overflødig.

Side 7:

"[...]I forbindelse med udmøntningen af bemyndigelsen i lovforslagets § 1, nr. 1, vil der kunne være knyttet offentlige udgifter til at gennemføre en kompenserende miljøindsats samt yderligere reduktion af kvælstofudledningen for at sikre målopfylde af direktiverne i de berørte vandområder.[...]"

Hvad menes der med *"...yderligere reduktion af kvælstofudledningen for at sikre målopfylde af direktiverne i de berørte vandområder"*? Hvilke bestemmelser i hvilke direktiver tænkes der på?

Side 7:

"[...]Københavns Universitet har i 2013 opgjort de erhvervsøkonomiske konsekvenser ved reducerede kvælstofnormer til 331-848 mio. kr. årligt. Med de senere års stigende kornpriser kan det ikke udelukkes, at omkostningerne for erhvervet er større end hidtil antaget.[...]"

Der findes efter vores opfattelse nyere og bedre tal, bl.a. de tal som kom frem under vidneforklaringerne under forårets retssag vedrørende opsættende virkning i Vestre Landsret i den såkaldte gødnings sag.

Side 8:

"[...]De reducerede gødskningsnormer har en positiv klimaeffekt. [...]"

Dette er notorisk forkert. Virkeligheden er helt modsat. Reducerede gødskningsnormer medfører forøget CO₂-emission, fordi jorden udpines for næringsstoffer, hvorved humus nedbrydes. Desuden medfører reducerede gødskningsnormer reduceret CO₂-binding i landbrugsjordens humuslag, fordi afgrøderne udbytte reduceres.

Større tilførsel af kvælstof vil forøge afgrødernes udbytte, herunder forøge mængden af planterester til nedmuldning og mængden af underjordiske plantedele (rodnet mv.). Begge dele forøger jordbundens kulstofbinding til fordel for CO₂-regnskabet.

Ved optimal forsyning med næringsstoffer - herunder kvælstof (N) - anses det for realistisk, at øge humusindholdet med 0,8% pr. år, svarende til 0,02 %-point pr. år. Det betyder, at der kan bindes ekstra ca. 1,8 t CO₂ pr. ha. pr. år.

På Danmarks 2,5 mio. ha dyrkede landbrugsareal kan der således bindes ekstra ca. 4,5 mio. t CO₂ pr. år - eller omkring 25 mio. t CO₂ frem til 2020.

Side 7, økonomiske vurderinger

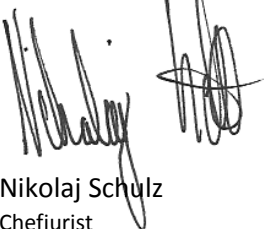
Følgende fremgår af lovforslaget:

"I forbindelse med udmøntningen af bemyndigelsen i lovforslagets § 1, nr. 1, vil der kunne være knyttet offentlige udgifter til at gennemføre en kompenserende miljøindsatser samt yderligere reduktion af kvælstofudledningen for at sikre målopfyldelse af direktiverne i de berørte vandområder."

Det er forudindtaget, at mere gødning vil resultere i, at der skal gennemføres andre tiltag et andet sted. Desuden er spekulativt, at dette vil være en merudgift. Slutteligt er det normalt sådan, at disse spekulative tanker, der ikke snævert fokuserer på selve lovforslaget er overflødige, og helt bør udelades.

Hvis ministeriet ønsker at overveje og analysere økonomiske konsekvenser om kommende tiltag, der måske sker på grund af en bemyndigelse, der ikke er brugt endnu, så foreslås det, at der dannes et fuldt og helt billede, så ministeriets tanker skrives ud, så det er tydeligt, hvad ministeriet forestiller sig.

Med venlig hilsen

Nikolaj Schulz

Chefjurist

Bæredygtigt Landbrug

mobil. +45 60 14 12 30

E-mail: nsc@baeredygtigtlandbrug.dk

Web: www.baeredygtigtlandbrug.dk